

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 24 «Сфера обслуговування» (шифр і назва)	нормативна	
Розділів – 2	Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа».	Цикл природничо-наукової підготовки	
Загальна кількість годин - 120	242 «Туризм» (шифр і назва)	Рік підготовки:	
		1 -й	1 -й
		Лекції	
		32 год.	4 год.
		Практичні	
		8 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		80 год.	82 год.
		Вид підсумкового контролю:	
		залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Освітньо-професійна програма «Готельно-ресторанна справа», «Туризм» Рівень вищої освіти: бакалаврський		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи екології» є формування у студентів екологічного світогляду, усвідомлення єдності всього живого і незамінності біосфери Землі для виживання людства.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи екології» є: розвиток у студентів умінь планувати свою професійну діяльність на основі екологічних законів природного середовища; розуміння характеру антропогенного впливу на природу і причини виникнення глобальних і регіональних екологічних проблем; набуття навичок аналізу та оцінки ступеня екологічної небезпеки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- об'єкт, предмет і методи сучасної екології;
- основні терміни, поняття й теоретичні положення сучасної екології;
- загальні закономірності розвитку та взаємодії системи «людина – суспільство – біота – довкілля»;
- основні форми та особливості антропогенної дії на оточуюче природне середовище;
- природничо-наукові та економічні основи раціонального природокористування;
- економічні основи охорони довкілля від забруднення;
- основні нормативні документи й закони України у сфері охорони навколишнього природного середовища та природокористування;

- основні методи управління якістю навколишнього середовища та раціонального природокористування;
- чинний економічний механізм природокористування.

ВМІТИ:

- застосовувати фундаментальні екологічні знання для оцінки еколого-економічного стану регіону, країни;
- ефективно користуватися екологічними довідниками, законодавчими та нормативними документами про охорону навколишнього природного середовища;
- формулювати практичні пропозиції для поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціоналізації природокористування;
- визначати оптимальні шляхи управління якістю навколишнього середовища;
- оцінювати ефективність використання природних ресурсів на підприємстві;
- аналізувати дотримання нормативів використання ресурсів;
- застосовувати сучасні методи вирішення еколого-економічних проблем та раціонального природокористування;
- планувати й розробляти економічно обґрунтовані заходи з охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів;
- оцінювати рівень екологічної безпеки підприємства.

Згідно з вимогами освітньо-професійних програм «Готельно-ресторанна справа», «Туризм» студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей)**:

«Готельно-ресторанна справа»

- використовувати знання і практичні навички з курсу «Основи екології» для оцінки стану довкілля;
- здатність вивчати і аналізувати потреби споживачів у підприємствах індустрії гостинності з урахуванням впливу на довкілля;
- здатність застосовувати сучасні методи для аналізування тенденцій і перспектив розвитку індустрії еко-гостинності;
- використовувати отримані знання для дослідження явищ та процесів, що відбуваються в природному середовищі;
- використовувати знання про біорізноманіття та біологічні об'єкти для індикації стану довкілля;
- здатність проводити базовий інструментальний екологічний моніторинг;
- здатність оцінювати ресурси країни для екотуризму;
- здобути навички роботи в комп'ютерних мережах для збору, аналізу і обробки інформації про стан довкілля;

«Туризм»

- здатність формулювати обґрунтовані висновки про стан довкілля;
- здатність виявляти наслідки туристичного продукту на стан довкілля;

- здобути навички роботи з приладами для оцінки стану компонентів довкілля;
- здобути навички польових досліджень;
- здобути базові уявлення про моніторинг атмосферного повітря, природних вод, ґрунтів та стану біоти;
- здатність застосовувати сучасні методи та засоби контролю стану атмосферного повітря природних вод, ґрунтів та стану біоти;
- здатність забезпечувати необхідний рівень охорони природи та індивідуальної безпеки;
- оволодіти методами визначення джерел і шляхів надходження у навколишнє середовище шкідливих компонентів та здатність оцінити їх вплив на стан здоров'я людини та якість довкілля.

Курс «Основи екології» пов'язаний із навчальними дисциплінами, такими як: «Соціокультурні особливості і стандарти рекреації країн Сходу», «Рекреаційні комплекси», «Рекреологія», «Економічна теорія» та «Туристичні ресурси України».

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Екологія: її предмет, об'єкт і галузі. Біоекологія як фундамент сучасної екології

Тема 1. Етапи розвитку екологічної науки. Біосферологія

Суть і зміст терміна «екологія». Основні етапи формування екології як науки. Поняття про біосферу та ноосферу. Роль В.І. Вернадського у вченні про біосферу. Українська екологічна школа.

Тема 2. Уявлення про екологічні фактори. Аутоекологія

Принцип дії екологічних факторів. Аутоекологія. Вплив екологічних факторів на живі організми. Одночасна дія декількох факторів на організм. Класифікації екологічних факторів.

Тема 3. Популяційна екологія (демекологія)

Поняття популяції. Основні характеристики популяції. Ареали видів. Географічна та екологічна популяції. Просторова структура популяції.

Тема 4. Екологія біотичних угруповань (синекологія)

Поняття «біоценоз», «біогеоценоз», «екосистема». Категорії організмів в екосистемах. Екологічні піраміди. Структура біоценозу. Сукцесії. Поняття про екологічну нішу. Біотичні фактори середовища.

Тема 5. Середовища існування живих організмів

Поняття «середовище існування». Наземно-повітряне середовище існування. Водне середовище існування. Водно-наземне (наземно-водне) середовище існування. Наземне середовище існування. Едафічне

середовище існування. Організм як середовище життя. Життєві форми організмів.

Тема 6. Основні закони, правила та методи екології

Екологічні закони. Екологічні принципи та правила. Методи екології.

Тема 7. Екологія і людина: взаємозв'язок

Поняття «екологія людини». Її об'єкт та предмет вивчення. Задачі екології людини. Ендоекологія. Євгеніка.

Тема 8. Теоретичні основи соціальної екології

Соціоекологія. Об'єкт та предмет її вивчення. Соціоекосистеми – як об'єкт вивчення соціоекології. Соціальна політика як суспільний феномен. Енвайронментологія як наука про оточуюче людину середовище.

Розділ 2. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище. Основи природоохоронної діяльності

Тема 9. Сучасний стан та охорона навколишнього середовища. Техносфера.

Техносфера. Джерела та види забруднень довкілля. Проблеми охорони тваринного і рослинного світу. Червона та Зелена книга України. Природно-заповідний фонд України. Розвиток природно-заповідного фонду Запорізької області.

Тема 10. Урбоекологія

Масштаби урбанізації. Урбогеосоціосистема. Небезпечні природні процеси. Санітарні норми зелених насаджень.

Тема 11. Демографічні проблеми людства

Причини та наслідки зростання чисельності населення. «Парадокси відсталості» країн. Теорія Т. Мальтуса.

Тема 12. Екологічне нормування якості навколишнього середовища. Моніторинг довкілля

Завдання та складові екологічного нормування. ГДК як постійний стандарт якості навколишнього середовища. Недоліки інструментального моніторингу. Види моніторингу довкілля.

Тема 13. Біоіндикація в екологічному моніторингу

Біоіндикація та біотестування: відмінні риси. Теоретичні основи біологічної індикації та екологічної токсикології. Біоіндикація на різних рівнях організації живої природи. Области застосування біоіндикації.

Тема 14. Глобальні екологічні проблеми людства Екологічні кризи та катастрофи.

Глобальне потепління, озонові діри, кислотні дощі: причини виникнення та наслідки. Причини та наслідки екологічних криз і катастроф в Україні та в світі.

Тема 15. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Міжнародні природоохоронні організації

Основні положення стратегії сталого розвитку «Україна-2020». Ключові показники стратегії. Стратегічні цілі України до 2030 року. Екологічні організації на міжнародній арені.

Тема 16. Екологізація готельно-ресторанної справи в Україні та світі. Екологічний туризм

Екологічні інновації у розвитку готельно-ресторанної справи. Екологічний туризм – спосіб взаємозбагачення різних культур.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усьог о	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	пр.	с. р.		л	пр.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Розділ 1. Екологія: її предмет, об'єкт і галузі. Біоекологія як фундамент сучасної екології								
Тема 1. Етапи розвитку екологічної науки. Біосферологія	8	2	-	6	6			6
Тема 2. Уявлення про екологічні фактори. Аутекологія	10	2	2	6	10	2	2	6
Тема 3. Популяційна екологія (демекологія)	8	2		6	6			6
Тема 4. Екологія біотичних угруповань (синекологія)	9	2		7	7			7
Тема 5. Середовища існування живих організмів	8	2	2	4	4			4
Тема 6. Основні закони, правила та методи екології	6	2	-	4	4			4
Тема 7. Екологія і людина: взаємозв'язок	10	2		8	3			3
Тема 8. Теоретичні основи соціальної екології	10	2		8	3			3

Разом за розділом 1	69	16	4	49	43	2	2	39
Розділ 2. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище. Основи природоохоронної діяльності								
Тема 9. Сучасний стан та охорона навколишнього середовища. Техносфера	5	2		3	11	2	2	7
Тема 10. Урбоекологія	7	2	2	3	6			6
Тема 11. Демографічні проблеми людства	5	2	-	3	6			6
Тема 12. Екологічне нормування якості навколишнього середовища. Моніторинг довкілля	7	2	2	3	6			6
Тема 13. Біоіндикація в екологічному моніторингу	6	2		4	6			6
Тема 14. Глобальні екологічні проблеми людства Екологічні кризи та катастрофи	9	2	-	7	6			6
Тема 15. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Міжнародні природоохоронні організації	4	2	-	2	3			3
Тема 16. Екологізація готельно-ресторанної справи в Україні та світі. Екологічний туризм	8	2		6	3			3
Разом за розділом 2	51	16	4	31	47	2	2	43
Усього годин	120	32	8	80	90	4	4	82

5. Темі лекційних занять

№ теми з/прогр.	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи розвитку екологічної науки. Біосферологія	2
2	Уявлення про екологічні фактори. Аутоекологія	2
3	Популяційна екологія (демекологія)	2
4	Екологія біотичних угруповань (синекологія)	2
5	Середовища існування живих організмів	2
6	Основні закони, правила та методи екології	2
7	Екологія і людина: взаємозв'язок.	2
8	Теоретичні основи соціальної екології	2
9	Сучасний стан та охорона навколишнього середовища. Техносфера.	2

10	Урбоекологія	2
11	Демографічні проблеми людства	2
12	Екологічне нормування якості навколишнього середовища. Моніторинг довкілля	2
13	Біоіндикація в екологічному моніторингу	2
14	Глобальні екологічні проблеми людства Екологічні кризи та катастрофи.	2
15	Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Міжнародні природоохоронні організації	2
16	Екологізація готельно-ресторанної справи в Україні та світі. Екологічний туризм	2
Разом		32

6. Теми практичних занять

№ теми з/прогр.	Назва теми	Кількість годин
1	Уявлення про екологічні фактори. Аутокологія	2
2	Середовища існування живих організмів	2
3	Урбоекологія	2
4	Екологічне нормування якості навколишнього середовища. Моніторинг довкілля	2
Разом		8

7. Самостійна робота

№ теми з/прогр.	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи розвитку екологічної науки. Біосферологія	6
2	Уявлення про екологічні фактори. Аутокологія	6
3	Популяційна екологія (демекологія)	6
4	Екологія біотичних угруповань (синекологія)	7
5	Середовища існування живих організмів	4
6	Основні закони, правила та методи екології	4
7	Екологія і людина: взаємозв'язок.	8
8	Теоретичні основи соціальної екології	8
9	Сучасний стан та охорона навколишнього середовища. Техносфера.	3
10	Урбоекологія	3
11	Демографічні проблеми людства	3
12	Екологічне нормування якості навколишнього середовища. Моніторинг довкілля	3
13	Біоіндикація в екологічному моніторингу	4
14	Глобальні екологічні проблеми людства Екологічні кризи та катастрофи.	7
15	Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Міжнародні природоохоронні організації	3
16	Екологізація готельно-ресторанної справи в Україні та світі.	7

	Екологічний туризм	
Разом		82

Індивідуальне практичне завдання

Індивідуальне завдання подається у вигляді проекту з презентацією. Тему *проекту* студент отримує згідно з порядковим номером в академічному журналі. Результати виконання завдання також заносяться до *системи рейтингу* та оцінюються за такими критеріями:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (слайдів, приладів, схем тощо);
- захист проекту;

Результат виконання і захисту студентом проекту оцінюється за такою шкалою:

- 16-20 балів – робота виконана згідно з усіма вимогами.
- 11-15 балів – наявні незначні помилки в оформленні.
- 6-10 балів – наявні значні помилки в оформленні та змісті.
- 0-5 балів – тема не розкрита.

Орієнтовані теми проектів:

1. Урбанізація і навколишнє середовище.
2. Демографічний вибух – перша причина екологічної кризи.
3. Забезпечення людства природними ресурсами.
4. Ліс – найважливіший природний ресурс.
5. Будівництво та охорона навколишнього середовища.
6. Вичерпність природних ресурсів.
7. Комплексне використання природних копалин.
8. Способи одержання енергії. Виробництво і споживання енергії в світі.
9. Проблеми теплової, атомної і гідроенергетики, шляхи їх вирішення.
10. Екологічні аспекти застосування нетрадиційних джерел енергії.
11. Основні напрямки енергозбереження.
12. Види забруднення навколишнього середовища.
13. Джерела забруднення атмосфери.
14. Енергетика України і навколишнє середовище.
15. Розвиток енергетики і навколишнє середовище.
16. Забруднення атмосфери автотранспортом, зниження токсичних викидів.
17. Глобальні екологічні проблеми, які пов'язані з забрудненням атмосфери.
18. Захист атмосферного повітря.
19. Здатність природного середовища до самоочищення.
20. Санітарно-захисні зони промислових підприємств.
21. Вплив на земельні ресурси геологічної та гірничовидобувальної діяльності.

22. Проблеми утилізації промислових та побутових відходів.
23. Переробка і використання вторинних ресурсів.
24. Шумове та вібраційне забруднення довкілля, боротьба із цим явищем.
25. Деградація ґрунтів внаслідок хижацького користування.
26. Чорнобильська зона відчуження та її радіоекологія.
27. Комплексні зелені зони міст.
28. Проблеми водопостачання і водовідведення.
29. Антропогенний вплив на гідросферу і його наслідки.
30. Джерела забруднення гідросфери.
31. Теплове забруднення гідросфери, джерела, наслідки, запобігання.
32. Стан водних басейнів України.
33. Екологічні проблеми Дніпра, основні причини кризової ситуації.
34. Екологічні проблеми Чорного й Азовського морів, основні причини кризової ситуації.
35. Захисні заходи щодо врятування річок і морів.
36. Проблеми малих річок, засоби їх збереження.
37. Економія води при її використанні.
38. Вплив речовин-забрудників на стан здоров'я людини.
39. Евтрофікація водоймищ, причина, наслідки, запобігання.
40. Контроль і моніторинг природного середовища.

Презентація до проекту:

Презентація виконується на комп'ютері з використанням програми Microsoft Office PowerPoint. Загальна кількість слайдів повинна становити у межах від 10 до 13. На титульному слайді вказати назву статті і П.І.Б. виконавця. На другому слайді визначають актуальність, мету і завдання проекту. Основна частина презентації оформлюється згідно зі структурними частинами проекту. Перевага надається презентації з ілюстраціями, схемами, таблицями тощо. В кінці презентації обов'язково представити висновки.

8. Види контролю і система накопичення балів

№ п/п	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів	
1	Підготовка протоколу практичного заняття	6	2	12	
2	Захист практичної роботи	6	2	12	
3	Усне опитування	2	3	6	
4	Письмова контрольна робота	2	10	20	
5	Тестовий контроль	2	5	10	
6	Підсумковий	Написання	1	20	20

	контроль – залік	проекту з презентацією			
		Співбесіда за вивченим матеріалом курсу	1	20	20
Усього			19		100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Моніторинг довкілля : підручник / [Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мокін В.Б. та ін.] ; під ред. В.М. Боголюбова. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 232 с.
2. Екологія: учебник / [В.Н. Большаков, В.В. Качак, В.Г. Коберниченко и др.] ; под ред. Г.В. Тягунова, Ю.Г. Ярошенко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Логос, 2005. – 504 с.
3. М.М. Назарук. Основи екології та соціоекології / М.М. Назарук. – Львів : Афіша, 1999. – 256 с.
4. Худоба В. Екологія: основи теорії і практикум : навч. посібник / В. Худоба, Ю. Чикайло. – Львів : Магнолія плюс, Новий Світ-2000, 2003. – 92 с.
5. Адаменко О.М. Основи екології : навч. посібник / О.М. Адаменко. – К. : ЦНЛ, 2005. – 314 с.
6. Білявський Г.О. Основи екології: теорія та практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ / Г.О. Білявський. – К. : Лібра, 2006. – 368 с.

7. Білявський Г.О. Основи загальної екології / Г.О. Білявський. – К. : Лібра, 1995. – 360 с.
8. Бойчук Ю.Д. Екологія і охорона навколишнього середовища : навч. посібник. – Суми : Університетська книга, 2002. – 132 с.
9. Бровдій В.М. Закони екології : навч. посіб. рек. МОНУ / В.М. Бровдій. – К. : Освіта України, 2007. – 110 с.
10. Крупей К. С. Біоіндикація та біометрія: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра напряму підготовки «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування» / К.С. Крупей. – Запоріжжя: ЗНУ, 2016. – 80 с.
11. Гиляров А.М. Популяционная экология : учеб. пособие для студ. биологич. спец. ун-тов / А.М. Гиляров. – М. : Изд.-во МГУ, 1990. – 156 с.
12. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства / О.П. Мягченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 384 с.
13. Залеський І.І. Екологія людини / І.І. Залеський, М.О. Клименко. – Рівне : НУВГП, 2013. – 385 с.
14. Рома В.В. Загальна екологія (та неоекологія): навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього природного середовища та збалансоване природокористування» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» / В.В. Рома, О.В. Степова. – Полтава : ПолтНТУ, 2014. – 164 с.
15. Волошина Н.О. Загальна екологія та неоекологія: навчальний посібник / Н.О. Волошина. – Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 335 с.
16. Стольберг Ф.В. Экология города (Урбоэкология): учебник / Ф.В. Стольберг. – К. : Либра, 2000. – 464 с.

Додаткова:

1. Бут Ю.С. Формування спільної екологічної політики Європейського Союзу : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. екон. наук : 08.00.02 – "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Ю.С. Бут. – К., 2012. – 20 с.
2. Питання біоіндикації та екології : збірник праць. Вип. 16, № 2. – Запоріжжя: Дике поле, 2011. – Режим доступу: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/bioindication/16-2/16-2-12%d0%be%d0%ba.pdf>
3. Паук О.Є. Інноваційні напрями розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення / О.Є. Паук // Науковий Вісник НЛТУ України. – Вип. 26.2. – 2016. – С. 29-32.
4. Габа М.І. Екотуризм як один із засобів взаємозбагачення різних культур / М.І. Габа // Вісник Чернівецького торгов.-економ. ін-ту. – Вип. ІІІ(43). – 2011. – С. 212-215.
5. Андрушків Р.Ю. Формування і особливості розвитку соціально-екологічного напрямку соціальної політики в регіоні : автореф. дис. ... докт.

екон. наук . : 08.00.07 – "Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика" / Р.Ю. Авдрусків. – Львів, 2011. – 40 с.

6. Архипова В. Про оздоровлення екології Запоріжжя: [проект інвестиційної програми] / В. Архипова. – Запоріжжя, 2015. – 10 с.

7. Формування відповідальної громадянської позиції студентства – актуальна проблема сучасного виховання (із досвіду роботи ЧДТУ [Черкаського державного технологічного університету]) / Л.І. Білик // Проблеми освіти. – Вип. 41. – К. : Наук.-методич. центр вищої освіти / голов. ред. В. Г. Кремень, 2005. – С. 172-182.

8. Технології застосування методів формування екологічної відповідальності студентів / Л.І. Білик // Нові технології навчання. – Вип. 44. – К. : НМЦ ВО / голов. ред. В. О. Зайчук, 2006. – С. 43-48.

9. Вронский В.А. Экология : словарь-справочник / В.А. Вронский. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 207 с.

10. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2012 році.– Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2013. – 258 с.

11. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 р. // Екологічне законодавство України. – Київ : Юрінком, 2001. – С. 206–235.

Інформаційні ресурси:

1. Міністерство екології та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://menr.gov.ua>

2. Спостереження та контроль стану довкілля [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://childflora.org.ua/?page_id=34

3. Екологічний моніторинг [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/1640022141693/ekologiya/ekologichniy_monitoring

4. Природоохоронне законодавство України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.com/77520/prirodnoznavstvo/prirodoochornne_zakonodavstvo_ukrayini

5. Основи екологічного права України моніторинг [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://pidruchniki.com/00000000/pravo/osnovi_ekologichnogo_prava_ukrayini

Погоджено

навчальний відділ

« 11 » березня 2017 р.

